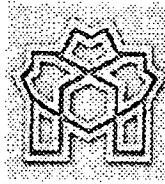

10-5V-2.21800

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان‌نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد
در رشته تکنولوژی آموزشی (MS.D)

عنوان:

تأثیر استفاده از روش آموزش (چند رسانه ای و سخنرانی) بر یادگیری، یادداری و انگیزش
بیشرفت تحصیلی درس عربی دانش آموزان مراکز آموزش از راه دور تهران

the effects of multimedia and lecturing education methods on learning , retention and motivation
of students Arabic course of a distance education centers in Tehran

استاد راهنما:

دکتر خدیجه علی آبادی

استاد مشاور:

دکتر محمد احسان تقی زاده

استاد داور:

دکتر اسماعیل زارعی زوارکی

۱۳۸۹/۱۰/۱۴

دانشجو:

سونیا موسی رمضانی

IRANDOC

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

اردیبهشت ۱۳۸۹

۱۵۰۰۳۷

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم پدر و مادری فداکار نصیبم ساخته تا در سایه درخت پر بار وجودشان
بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم .

والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم چراکه این دو وجود پس از
پروردگار مایه هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب
آموختند. آموزگارانی که برایم زندگی؛ بودن و انسان بودن را معنا کردند.

حال این برگ سبزی است تحفه درویش تقدیم آنان....

((به نام او که هستی نام از او یافت))

تقدیر و تشکر:

"در تربیت هدف امروز تشنه کردن است نه سیراب کردن ، هدف پروراندن است نه بار آوردن. دید به تربیت کاستنی است (پیرایش) نه افزودنی (آرایش)"

بی نام

برسر آنم در ظرف واژه هایی حقیر که همچون ابریقی شکسته نتواند حاصل موج باشد ، بیکرانگی موج احساساتم را به محضر عزیزان و بزرگانی تقدیم نمایم بزرگانی که در جوار وجودشان ، در حلقه صحبت و در پرتو نگاه و سکوتشان، ازبرزخ بلا تکلیفی و آسیمه سری و تردید های بی ثمر و نوسان چگونه اندیشیدن و چسان رفتن رهایی یافتم. درانجام این تحقیق افتخار تلمذ از وجود اساتید فرزانه ای را داشتم که وظیفه خود می دانم ضمن تقدیر و تشکر، توفیق روزافزون آنان را از خداوند متعال مسالت نمایم. از استاد راهنمای عزیز و صبورم سرکار خانم "دکتر خدیجه علی آبادی" که در طول انجام این تحقیق همواره از راهنمایی ها و ضعه صدر ایشان بهره مند شدم، تشکر نموده و سپاس فراوان خویش را نثارشان می نمایم. از استاد مشاور بسیار خوبم جناب آقای "دکتر محمد احسان تقی زاده" که در طی انجام این تحقیق، با تمام مشغله های کاری و ذهنی که داشتند، همواره برای اینجانب زمان گذاشته و پاسخگوی تک تک سوالات من بودند ، تشکر و قدرانی می نمایم و آرزو می کنم روزی فرارسد که در کشورم "ایران" با وجود دلسوزانی همچون ایشان و استاد راهنمای خوبم، که دغدغه کار برای دانش آموزان راه دور را سر لوحه کار خویش قرار داده اند ، هیچ انسانی از نعمت سواد بی بهره نبوده و از تحصیل بازمانده باشد. همچنین از داور و استاد بسیار ارجمندم ، جناب آقای "دکتر اسماعیل زارعی زوارکی" که با نقادی های سازنده و روشنگر خویش ، به بهای نتایج حاضر افزودند. قدرانی و تشکر می نمایم و برای ایشان نیز از خداوند متعال سلامتی و توفیق روزافزون را خواهانم.

انجام این تحقیق بدون کمک و مساعدت های همکاران جناب آقای دکتر تقی زاده که ازارانه هر گونه اطلاعاتی در زمینه مباحث آموزش ازراه دور به اینجانب دریغ نوزیندند همچون آقایان: جناب آقای دکتر مکتبی ، مهندس نیکیخت، مهندس کاشی ها ، آقای کمیجانی و خانم ها "محبوبه سبحانی (معاونت امور پژوهشی و مشاور آقای دکتر تقی زاده، رئیس وقت موسسه آموزش ازراه دور ایران) ، سرکار خانم کیوان (مدیریت محترم مرکز آموزش ازراه دور "کاشی ها")، و مهندس توتونچیان عزیز امکان پذیر نبود و همچنین از همکاری دانش آموزان مرکز آموزش ازراه دور دخترانه غیردولتی "کاشی ها" که انگیزه شان به ادامه تحصیل، همواره عشق معلمی را در وجود من پرورش داد کمال تشکر را دارم.

اما هر پاداشی که زندگی به تلاش هایم بدهد یا ندهد ، هنگامی که به پایان تلاشم نزدیک می شوم این حق را بر خود مسلم می دانم که بگویم:

"من آنچه در توان داشته ام انجام داده ام"

چکیده:

هدف از این پژوهش بررسی تاثیر استفاده از روش آموزش (چندرسانه ای و سخنرانی) بر میزان یادگیری، یادداری و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مرکز آموزش از راه دور شهر تهران بوده است. این پژوهش به لحاظ ماهیت، موضوع، اهداف و فرضیه های آن از نوع کاربردی است و در زمره طرح های آزمایشی قرار دارد. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش آموزان دختر پایه دوم رشته علوم انسانی مراکز آموزش از راه دور شهر تهران که در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ مشغول به تحصیل بودند تشکیل می دادند. جهت انتخاب نمونه های مورد نظر از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چندمرحله ای استفاده شده است. به این ترتیب که از بین مراکز آموزش از راه دور دخترانه فعال در سطح شهر تهران، منطقه ۲ آموزش و پرورش به تصادف انتخاب و سپس از بین ۵ مرکز موجود در این منطقه، "مرکز آموزش از راه دور کاشی ها" به تصادف انتخاب و پس از آن از بین کلاس های پایه دوم رشته علوم انسانی، کلاس موجود با حجم نمونه جمعا "۳۰ نفر انتخاب شده و به صورت تصادفی در دو گروه ۱۵ نفره جایگزین شدند، سپس یک گروه در معرض سطح اول متغیر مستقل (روش آموزش چندرسانه ای) و گروه دیگر در معرض سطح دیگری از متغیر مستقل (روش آموزش سخنرانی) قرار گرفت. متغیرهای وابسته این پژوهش یادگیری، یادداری و انگیزش پیشرفت تحصیلی بودند که به وسیله آزمون های مربوط به هر متغیر مورد اندازه گیری قرار گرفتند. ابزارهای این پژوهش عبارت بودند از:

۱- آزمون یادگیری محقق ساخته در درس عربی (۲)، ۲- پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی ورنلد و همکاران، ۳- آزمون یادداری محقق ساخته که سوالات آن در راستای سوالات آزمون یادگیری بود. داده های حاصله از این ۳ آزمون با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس به کمک نرم افزا SPSS16 و Excell مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، نتایج پژوهش نشان داده است، یادگیری و یادداری دانش آموزانی که با روش آموزش چندرسانه ای آموزش دیده بودند با ۹۵٪ اطمینان بیشتر از دانش آموزانی بود که با روش آموزش سخنرانی آموزش دیده بودند. اما بین انگیزش پیشرفت تحصیلی این دو گروه تفاوت معناداری مشاهده نشد. پس از مشاهده عدم تفاوت بین میزان انگیزش پیشرفت تحصیلی دو گروه آزمودنی، میزان انگیزش درونی و بیرونی دو گروه آزمودنی، با استفاده از آزمون ۱ مستقل و تفاوت در میزان خرد مقیاس های آزمون انگیزش پیشرفت تحصیلی با استفاده از تحلیل واریانس چند متغیره (Manova) محاسبه و مورد تحلیل قرار گرفت.

کلیدواژه ها: روش آموزش سخنرانی، روش آموزش چندرسانه ای، نظام آموزش از راه دور، یادگیری، یادداری، انگیزش پیشرفت تحصیلی

فهرست

صفحه	عنوان
	فصل اول کلیات تحقیق
۱	مقدمه
۳	بیان مساله
۷	ضرورت و اهمیت
۹	اهداف تحقیق
۱۱	سوالات و فرضیه ها
۱۱	سوالات تحقیق
۱۲	فرضیه های تحقیق
۱۲	تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی طرح
۱۲	○ تعاریف نظری مفاهیم
۱۴	○ تعاریف عملیاتی مفاهیم
	فصل دوم ادبیات تحقیق
۱۷	الف) مبانی نظری تحقیق
۱۸	بخش ۱-۲: آموزش از راه دور
۱۸	۱-۱-۲: مقدمه
۱۸	تعاریف آموزش از راه دور
۲۴	واژه های مرتبط با آموزش از راه دور
۲۵	ضرورت ها، اهداف و فلسفه آموزش از راه دور
۲۵	عوامل ایجابی یا علل پیدایش آموزش از راه دور در جهان
۲۶	عوامل ایجابی یا علل پیدایش آموزش از راه دور در ایران
۲۷	ویژگی های آموزش از راه دور
۲۸	رویکردهای نظری آموزش از راه دور
۲۹	• نظریه وید مایر
۲۹	• نظریه مدل حمایتی دیوید سیورات
۲۹	• نظریه یادگیری خود محور
۲۹	• نظریه اتوپیترز
۲۹	• نظریه تبدیلی (داد و ستدی آموزش از راه دور)
۳۰	• نظریه ارتباط محاوره ای گوردون پاسک
۳۰	• نظریه بسط ارتباط فورسایت
۳۰	• نظریه گفتگوی هدایت شده
۳۱	جمع بندی رویکردهای نظری آموزش از راه دور
۳۱	تاریخچه آموزش از راه دور
۳۱	تاریخچه آموزش از راه دور در جهان
۳۴	تاریخچه آموزش از راه دور در ایران

۳۶	- سیر تحول نظام آموزش ازراه دوردرآموزش و پرورش ایران "در یک نگاه"
۳۷	اهداف موسسه آموزش ازراه دورایران
۳۷	برنامه های موسسه آموزش ازراه دور ایران
۳۸	مخاطبان آموزش ازراه دور
۴۰	دلالتش آموزان مراکز آموزش ازراه دور
۴۰	رویکردهای آموزش و یادگیری در آموزش ازراه دور
۴۰	• یادگیری سنتی
۴۰	• یادگیری فردی
۴۰	• یادگیری مشارکتی
۴۹	اصول آموزش ازراه دور
۴۱	• اصل یادگیری در حدتسلط
۴۱	• اصل فعالیت یادگیرنده
۴۱	• اصل یادگیری توزیعی
۴۱	• اصل حفظ فاصله بین یاددهنده و یادگیرنده
۴۱	وجه تمایز آموزش از راه دور و آموزش سنتی
۴۳	تفاوت های موجود بین یادگیرندگان نظام حضوری و یادگیرندگان راه دور
۴۷	انواع آموزش و روش های ارائه آن در نظام آموزش ازراه دور
۴۸	• آموزش کتاب محور
۴۸	• آموزش دیداری- شنیداری
۴۸	• روش شبکه محور
۴۹	روش های ارائه آموزش در نظام آموزش ازراه دور
۴۹	• مطالعه مستقل (ارائه متون خودآموز)
۵۰	• تشکیل کلاس های هدایت آموزش
۵۰	• تشکیل کلاس های رفع اشکال
۵۱	• آموزش ازطریق نرم افزارهای آموزشی
۵۲	• استفاده از شبکه های آموزشی فراگیر
۵۲	• آزمون های مکتوب(ارزیابی های مستمر)
۵۲	• ارائه خدمات مشاوره ای مستمر
۵۳	آموزش رایج در نظام آموزش از راه دور کشور ایران
۵۴	روش آموزش سخنرانی
۵۴	تعریف روش آموزش سخنرانی
۵۵	پیشینه روش سخنرانی
۵۵	مراحل اجرای روش سخنرانی
۵۸	موارد استفاده از روش سخنرانی
۵۹	محاسن روش سخنرانی
۶۰	محدودیت های روش سخنرانی
۶۲	ایجاد شرایط انگیزشی در طی سخنرانی

۶۴	نتیجه گیری
۶۷	روش آموزش چندرسانه ای
۶۷	فن آوری اطلاعات و آموزش (دگرگونی ها، فواید و چالش ها)
۷۰	رسانه
۷۰	رسانه آموزشی
۷۰	کاربرد رسانه ها در فرایند آموزش و تدریس
۷۱	اهمیت به کارگیری چند حس به طور همزمان در هنگام یادگیری
۷۳	رسانه ها و فناوری های آموزشی در نظام آموزش از راه دور
۷۴	• رسانه چاپ
۷۵	• تلویزیون
۷۵	• رادیو
۷۶	• نوارهای شنیداری
۷۶	• کیت های آزمایشگاهی (بسته آموزشی)
۷۶	• کامپیوتر
۸۳	ابزارهای یادگیری (LT)
۸۳	تکنولوژی های چند رسانه ای (M.M.T)
۸۳	چند رسانه ای ها
۸۳	تعریف چند رسانه ای
۸۵	چندرسانه ای های آموزشی
۸۶	تاریخچه چند رسانه ای ها
۸۶	تعامل و نقش آن در محیط های چند رسانه ای
۸۷	انواع چند رسانه ای ها
۸۸	کامپیوتر در خدمت آموزش
۸۸	یادگیرندگان و محیط های یادگیری تعاملی به واسطه کامپیوتر
۸۹	عناصر سیستم های چند رسانه ای
۸۹	• متن
۸۹	• تصاویر گرافیکی
۹۰	• تصاویر ویدئویی
۹۰	• انیمیشن (پویا نمایی)
۹۰	• صوت
۹۱	• سایر داده های اطلاعاتی
۹۱	چندرسانه ای ها و رویکرد عمیق یادگیری
۹۲	دلایل استفاده از چندرسانه ای ها در آموزش
۹۲	محاسن استفاده از چندرسانه ای ها در کلاس های راه دور
۹۲	موانع استفاده از چند رسانه ای ها
۹۲	کاربردهای چند رسانه ای ها
۹۳	کاربرد چندرسانه ای ها در کلاس های آموزش راه دور
۹۶	شیوه های استفاده از چندرسانه ای ها در آموزش
۹۶	استانداردهای چندرسانه ای

۹۶	اصول ساخت چندرسانه ای
۹۸	آیا چندرسانه ای ها کارآمد هستند
۹۸	ساختارهای شناختی انسان
۱۰۰	مدل تلفیقی اثر چندرسانه ای بر یادگیری
۱۰۱	چندرسانه ای و یادگیری
۱۰۲	اهداف طراحی چندرسانه ای های آموزشی
۱۰۳	کلیات طراحی در چندرسانه ای ها
۱۰۳	آیا گنجایش حافظه کوتاه مدت قابل افزایش است ؟
۱۰۳	مدل طراحی عاطفی در یادگیری چندرسانه ای
۱۰۵	پیشنهادهایی برای طراحی چندرسانه ای های جذاب
۱۰۷	کاربرد سامانه های چند رسانه ای تعاملی در نظام های راه دور به شیوه "کاملا" غیر حضوری
۱۰۸	دستاوردهای بکارگیری روش آموزش چندرسانه ای
۱۱۰	محیط های آموزشی همزمان و غیر همزمان
۱۱۱	رده بندی رسانه های آموزشی براساس محیط همزمان و غیرهمزمان
۱۱۶	نکات مورد توجه در انتخاب رسانه آموزشی در نظام آموزش از راه دور
۱۲۳	آموزش تلفیقی
۱۲۴	تاریخچه آموزش های تلفیقی
۱۲۴	یادگیری تلفیقی
۱۲۵	اهمیت یادگیری تلفیقی
۱۲۵	طبقه بندی یادگیری تلفیقی
۱۲۵	مزایای یادگیری تلفیقی
۱۲۷	تلفیق نمودن رسانه ها در آموزش از راه دور
۱۲۷	راه حل یادگیری تلفیقی
۱۲۷	انعطاف پذیری در شیوه یادگیری تلفیقی
۱۳۰	سیر تطور و تکاملی نسلی آموزش های از راه دور
۱۳۰	• نسل اول
۱۳۲	• نسل دوم
۱۳۳	• نسل سوم
۱۳۴	• نسل چهارم
۱۳۵	• نسل پنجم
۱۳۸	نرخ پوشش تحصیلی
۱۳۹	پوشش تحصیلی در ایران با نگاهی به " آمار سال جاری
۱۴۰	نگهداری و آموزش مخاطبین
۱۴۱	نقش معلم در آموزش از راه دور
۱۴۱	مهارت های مورد نیاز معلمان راه دور برای اجرای موفق آموزش از راه دور
۱۴۲	مزایا و محدودیت های آموزش از راه دور
۱۴۲	الف) مزایا و محاسن بکارگیری آموزش از راه دور
۱۴۶	ب) محدودیت ها و تنگناهای آموزش از راه دور
۱۴۸	روش های سنجش و ارزشیابی در نظام آموزش از راه دور در مقایسه با نظام آموزش سنتی

نقش های ارزشیابی

۱۴۹

شیوه ها و مراحل ارزشیابی

۱۴۹

اصول طراحی موثر برنامه های آموزش از راه دور

۱۵۴

کیفیت، کارایی و اثربخشی برنامه های آموزش از راه دور

۱۵۷

۲-۲- بخش دوم: انگیزش پیشرفت تحصیلی

انگیزه و انگیزش

۱۶۱

نظریه های انگیزش

۱۶۱

اصول کلی انگیزش

۱۶۴

تاریخچه تحقیقات مربوط به انگیزه پیشرفت

۱۶۴

انگیزش پیشرفت

۱۶۹

ماهیت انگیزش پیشرفت

۱۷۰

ویژگی افراد دارای انگیزه پیشرفت بالا

۱۷۰

انگیزش تحصیلی

۱۷۱

عوامل موثر بر انگیزه تحصیلی

۱۷۲

پیشرفت تحصیلی

۱۷۲

انگیزش پیشرفت تحصیلی

۱۷۳

انگیزش درونی و بیرونی برای پیشرفت

۱۷۴

تمایز بین انگیزش درونی و بیرونی

۱۷۴

نقش انگیزه در یادگیری یادگیرندگان راه دور

۱۷۷

نقش انگیزش در یادداری دانش آموزان راه دور و پیشرفت تحصیلی آن ها

۱۷۷

عوامل ایجادگر انگیزش تحصیلی پایین

۱۷۸

ویژگی های افراد بی انگیزه

۱۷۹

جنبه های مختلف انگیزش درونی

۱۷۹

مزایای انگیزش درونی

۱۸۰

افزایش انگیزش درونی

۱۸۱

عوامل موثر بر افزایش انگیزش درونی

۱۸۱

راهبردهای ایجاد انگیزه در آموزش از راه دور

۱۸۳

۴ اصل اساسی برای برانگیختن یادگیرندگان راه دور در فرایند آموزش و یادگیری

۱۸۴

پیشینه تحقیق

۱۹۳

ب) مروری بر تحقیقات انجام شده

• تحقیقات صورت گرفته در ایران

۱۹۳

• تحقیقات انجام شده در سایر کشورها

۱۹۵

فصل ۳: روش پژوهش

مقدمه

۲۰۴

روش شناسی تحقیق

۲۰۴

متغیرهای پژوهش

۲۰۵

جامعه آماری

۲۰۷

نمونه و روش نمونه گیری

۲۰۷

۲۱۰	نوع پژوهش و طرح تحقیق
۲۱۰	ابزار پژوهش
۲۱۱	اجرای مقدماتی برای تعیین ضریب پایایی و روایی آزمون ها
۲۱۵	روش گردآوری اطلاعات و داده ها
۲۱۶	روش اجرا
۲۱۸	روش تحلیل داده ها و روش های آماری

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۲۱۸	مقدمه
۲۱۹	بخش ۱- توصیف آماری
۲۲۸	بخش ۲- تحلیل های مربوط به فرضیه های پژوهش

فصل پنجم: نتیجه گیری و بحث

۲۴۲	مقدمه
۲۴۳	بحث درباره یافته ها
۲۴۶	پیشنهادها
۲۴۸	محدودیت ها
۲۴۹	منابع
۲۷۱	ضمائم
۲۷۲	پیوست شماره (۱): تعدادمراکز آموزش ازراه دور دخترانه فعال در سطح شهر تهران
۲۷۳	پیوست شماره (۲): سوالات "پیش آزمون" و "پس آزمون" مورد استفاده در اجرای آزمایش
۲۸۴	پیوست شماره (۳): سوالات آزمون یادداری
۲۹۲	پیوست شماره (۴): پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی
۲۹۵	پیوست شماره (۵): نمونه اجرای آموزش به شیوه سخنرانی
۲۹۸	پیوست شماره (۶): نمونه ی نحوه ارائه محتوای آموزشی با روش چندرسانه ای

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۳	جدول (۱-۲): آموزش ازراه دور(سیر تکامل یافتگی نظام آموزش ازراه دوراز ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۸)
۳۷	جدول (۲-۱): برنامه های موسسه آموزش ازراه دور
۴۳	جدول (۳-۱): مقایسه میان آموزش ازراه دور و آموزش سنتی
۴۴	جدول (۴-۱): مقایسه تفاوت های میان ویژگی های دانش آموزان در نظام آموزش حضوری و از راه دور
۶۹	جدول (۵-۱): تاثیر فناوری اطلاعات بر برخی از جنبه های کارزندگی
۸۲	جدول (۶-۱): مقایسه استفاده از فناوری های آموزشی در ایران
۹۵	جدول (۷-۱): کاربردهای چندرسانه ای ها
۱۱۰	جدول (۸-۱): مقایسه آموزش همزمان و غیرهمزمان
۱۱۱	جدول (۹-۱): رده بندی رسانه های آموزشی در محیط همزمان و غیرهمزمان
۱۱۲	جدول (۱۰-۱): شرح ، محاسن و معایب فناوری های ارسال
۱۲۰	جدول (۱۱-۱): راهبردهای آموزشی برای آموزش ازراه دور
۱۲۱	جدول (۱۲-۱): تقارن تعامل و راهبردهای آموزشی
۱۲۲	جدول (۱۳-۱): تطابق رسانه ها و تدابیر آموزشی مناسب در نظام آموزش ازراه دور
۱۲۹	جدول (۱۴-۱): ماتریس انتخاب رسانه آموزشی در آموزش ازراه دور
۱۳۷	جدول (۱۵-۱): چهارچوب مفهومی آموزش ازراه دور
۱۴۰	جدول (۱۶-۱): پوشش تحصیلی در شهر تهران
۱۵۶	جدول (۱۷-۱): بکارگیری روش های آموزش مناسب جهت ایجاد یادگیری تعاملی
۱۶۳	جدول (۱-۲): نظریه های انگیزشی و نظریه پردازان کلیدی
۲۰۵	جدول (۱-۳): طرح پیش آزمون و پس آزمون
۲۲۰	جدول (۱-۴): توصیف آماری توزیع سن آزمودنی ها
۲۲۲	جدول (۲-۴): توصیف آماری میزان (ساعات) مطالعه آزمودنی ها در هفته
۲۲۳	جدول (۳-۴): توصیف آماری وضعیت اشتغال آزمودنی ها
۲۲۵	جدول (۴-۴): توصیف آماری تعداد فرزندان آزمودنی ها
۲۲۷	جدول (۵-۴): توصیف آماری نمرات خام آزمودنی ها
۲۲۸	جدول (۶-۴): توصیف آماری نمرات خام انگیزش آزمودنی ها قبل و بعد از دوره
۲۲۹	جدول (۷-۴): میانگین دو گروه در نمرات یادگیری
۲۳۱	جدول (۸-۴): میانگین دوگروه در نمرات یادداری
۲۳۲	جدول (۹-۴): میانگین دو گروه در نمرات انگیزش پیشرفت تحصیلی
۲۳۴	جدول (۱۰-۴): بررسی برابری واریانس گروهها در انگیزش درونی
۲۳۴	جدول (۱۱-۴):مقایسه میانگین دو گروه چندرسانه ای و سخنرانی در نمرات انگیزش درونی
۲۳۵	جدول (۱۲-۴):اطلاعات توصیفی مربوط به خردهمقیاس های انگیزش درونی به تفکیک در هر دو گروه
۲۳۶	جدول (۱۳-۴): بررسی برابری واریانس گروهها در خرده مقیاس های انگیزش درونی (آزمون لوین)
۲۳۷	جدول (۱۴-۴): بررسی تفاوت گروهها در خردهمقیاس های انگیزش درونی (تحلیل واریانس چند متغیره)
۲۳۸	جدول (۱۵-۴): بررسی برابری واریانس گروهها در انگیزش بیرونی
۲۳۸	جدول (۱۶-۴): مقایسه میانگین دو گروه در نمرات انگیزش بیرونی

۲۳۹

جدول (۴-۱۷): اطلاعات توصیفی مربوط به خرده‌مقیاس‌های انگیزش بیرونی به تفکیک در هر دو گروه

۲۴۰

جدول (۴-۱۸): بررسی برابری واریانس گروه‌ها در خرده‌مقیاس‌های انگیزش بیرونی (آزمون لوین)

۲۴۱

جدول (۴-۱۹): بررسی تفاوت گروه‌ها در خرده‌مقیاس‌های انگیزش بیرونی (تحلیل واریانس چند متغیره)

فهرست نمودارها

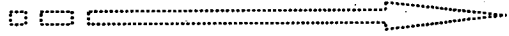
صفحه	عنوان
۷۱	نمودار (۱-۱-۲): مخروط یادگیری ادگار دیل
۷۲	نمودار (۲-۱-۲): یادگیری فعال و غیرفعال در مخروط یادگیری ادگار دیل
۲۲۱	نمودار (۱-۴): توزیع سن آزمودنی ها
۲۲۳	نمودار (۲-۴): میزان مطالعه آزمودنی ها در هفته
۲۲۴	نمودار (۳-۴): نمودار وضعیت اشتغال آزمودنی ها
۲۲۶	نمودار (۴-۴): نمودار تعداد فرزندان آزمودنی ها
۲۳۰	نمودار (۵-۴): توزیع نمرات پس آزمون به تفکیک گروه ها
۲۳۲	نمودار (۶-۴): توزیع نمرات یادداری به تفکیک گروه ها
۲۳۳	نمودار (۷-۴): توزیع نمرات انگیزش به تفکیک گروه ها

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۲۷	شکل (۱-۱-۲): رابطه یادگیرندگان و سازمان آموزش دهنده در نظام آموزش ازراه دور
۳۳	شکل (۲-۱-۲): خط سیر تکاملی آموزش ازراه دور در امریکا
۴۲	شکل (۳-۱-۳): تفاوت بنیادی بین آموزش های سنتی و آموزش های ازراه دور
۴۷	شکل (۴-۱-۴): انواع آموزش های راه دور
۴۸	شکل (۵-۱-۵): فرایند اجرایی تحصیل در آموزش ازراه دور
۶۳	شکل الف (۶-۱-۶): یادگیری سنتی
۶۳	شکل ب (۶-۱-۶): یادگیری مشارکتی
۶۴	شکل ج (۶-۱-۶): یادگیری گروهی
۷۴	شکل (۷-۱-۷): نظام آموزش ازراه دور مبتنی بر رسانه
۷۷	شکل (۸-۱-۸): ساختارهای کلی برای سیستم آموزش مبتنی بر کامپیوتر
۷۹	شکل (۹-۱-۹): رسانه های آموزشی مورد استفاده در نظام آموزش از راه دور ایالات متحده
۸۰	شکل (۱۰-۱-۱۰): شیوه های تعامل در آموزش ازراه دور
۹۳	شکل (۱۱-۱-۱۱): چندرسانه ای به عنوان یک ابزار برای توسعه کار
۱۰۰	شکل (۱۲-۱-۱۲): مدل تلفیقی اثر چندرسانه ای بر یادگیری
۱۰۱	شکل (۱۳-۱-۱۳): نظریه شناختی یادگیری چندرسانه ای
۱۰۴	شکل (۱۴-۱-۱۴): یک مدل طراحی عاطفی در یادگیری چندرسانه ای
۱۲۷	شکل (۱۵-۱-۱۵): یکپارچه سازی رسانه ای (یادگیری تلفیقی)
۱۳۰	شکل (۱۶-۱-۱۶): فناوری های مورد استفاده در نسل اول
۱۳۲	شکل (۱۷-۱-۱۷): فناوری های مورد استفاده در نسل دوم
۱۳۴	شکل (۱۸-۱-۱۸): فناوری های مورد استفاده در نسل سوم
۱۳۵	شکل (۱۹-۱-۱۹): فناوری های مورد استفاده در نسل چهارم
۱۳۶	شکل (۲۰-۱-۲۰): فناوری های مورد استفاده در نسل پنجم
۱۴۰	شکل (۲۱-۱-۲۱): فرایند یادگیرنده - محور آموزش های ازراه دور
۱۴۱	شکل (۲۲-۱-۲۲): رویکرد یادگیری موسسه مدار
۱۵۴	شکل (۲۳-۱-۲۳): ابزارها برای آموزش ازراه دور
۱۵۸	شکل (۲۴-۱-۲۴): عوامل موثر بر کارایی و ثمر بخشی مرکز آموزش ازراه دور
۱۶۵	شکل (۱-۲-۲): سلسله مراتب نیازهای مازلو
۱۶۸	شکل (۲-۲-۲) انواع انگیزش در نظریه خودمختاری
۱۷۶	شکل (۳-۲-۲); اثر ارائه و عدم ارائه پاداش بیرونی بر انگیزش درونی

فصل اول : کلیات پژوهش

Chapter one

Introduction

"علم پشت پرده ی ضخیمی پنهان است هرگز گلهی یک نفر نخ باریکی از آن را می گشاید بلکه هنوز باید هزاران رمز را بگشاییم تا اندکی ژل سر از آن بدانیم."

هرناندز و مایر

مقدمه:

دنیا با سرعتی سرسام آور در حال تغییر است. همه فناوری های مهم دنیا در مسیر شاهرهای قرار گرفته اند که به دگرگونی همه ابعاد زندگی بشر و کره زمین منتهی می شود. ما به عصر ارتباطات دیجیتال و بی سیم قدم نهاده ایم. ظهور واژگانی همچون اینفوسفر^۱ (پیشرفت های بشریت در تمامی زمینه های فعالیت انسانی) حاکی از آن است که مجموعه فناوری هایی که اینک در دسترس بشر قرار دارد، تحولی اساسی را در یادگیری و آموزش رقم زده است (هرناندز و مایر^۲، ۱۹۹۷). ترجمه کیقبادی بوشهری و وحیدی مطلق، ۱۳۸۴). دیگر، نظام کلاسیک آموزش مشتمل بر دانش آموز، کتاب، آزمون، آموزگار و بستری از وسایل و روش های آموزش سنتی منسوخ شده اند. با استفاده از فناوری های ارتباطی نوین می توانیم بر محدودیت های زمانی و مکانی غلبه نماییم. به این ترتیب، سراسر جهان به کلاس و هر فرد به یک یادگیرنده مادام العمر تبدیل خواهد شد. جهت تحقق این آرمان انسانی، نظام های آموزشی نوینی همچون نظام آموزش از راه دور پا به عرصه وجود نهاده اند، که پرچمدار رسالت خطیر "آموزش آسان، همه جا و همه وقت" می باشند (صالح مقدم، اسدزاده و شاقلی، ۱۳۸۵). آموزش از راه دور، در واقع تازه ترین تلاش متخصصان آموزشی برای پاسخگویی به نیازهای آموزشی کسانی است، که شایستگی استفاده از تحصیلات را ندارند، اما تحت فشار مواعی چون وقت، محدودیت مکان، معلولیت جسمی، شکست های تحصیلی مکرر و یا مسئولیت های شخصی و حرفه ای که دانش آموزان نظام سنتی با آن مواجه نیستند، از تحصیل بازمانده اند (جلالی و عباسی، ۱۳۸۲). آموزش از راه دور برای این افراد فرصت دومی قلمداد می شود که آن ها را برای کسب علم و دانش، منطبق با شرایط و ویژگی های خاص شان رهنمون می سازد. این نظام آموزشی می بایست برای جذب، حفظ و نگهداری بازماندگان از تحصیل، از روش های آموزشی مناسب بهره گیرد تا یادگیرندگان خود را به سر منزل مقصود برساند. امروز، دیگر روش های آموزش سنتی (معلم - محور^۳) همچون روش آموزش سخنرانی^۴ که در آن:

- معلم یاد می دهد و دانش آموز یاد می گیرد;
- معلم همه دان و دانش آموز هیچ ندان است;
- معلم می اندیشد و دانش آموز موضوع اندیشه است;
- معلم می گوید و دانش آموز صبرفته می شنود;
- معلم انتخابگر است و انتخابش را تحمیل می کند و دانش آموز اطاعت می کند;
- معلم اقدام می کند و دانش آموز دچار این توهم است که بر مبنای اقدام او اقدام می کند;
- در فرایند یادگیری، معلم فاعل است و دانش آموز منفعل محض (به نقل از هرناندز و مایر، ۱۹۹۷، ترجمه کیقبادی بوشهری و وحیدی مطلق، ۱۳۸۴، ص ۲۵) قادر به کمک رسانی به این نظام آموزشی که یادگیرندگان اش با کوله باری از تجارب مثبت و

^۱ Infosfer

^۲ Hernandes & Mayur

^۳ Teacher - centered

^۴ lecturing

منفی و سطوح انگیزشی مختلف پا به کلاس درس نمی گذارند، نخواهد بود. این نظام برای آن که یادگیرندگان خود را به سر منزل مقصود برساند (کسب یادگیری آسان‌فارغ از زمان و مکان) با استفاده از روش های آموزشی مناسب، از جمله روش های آموزشی فعال (یادگیرنده- محور)^۱، در پی آن است که یادگیرنده را در قلب فرایند یادگیری قرار داده، نقش و مسئولیت اصلی یادگیری را به خود وی محمول نماید (به نقل از عسگری، ۱۳۸۸، ص ۲۷) تا بدین وسیله، زمینه لازم برای رشد و شکوفایی انگیزه از دست رفته اش برای ادامه تحصیل و تعمق یادگیری هایش را فراهم سازد و یادداری مطالب را برای وی تسهیل نماید. به عبارت دیگر، یکی از مهمترین ارکان آموزش از راه دور، فعال ساختن یادگیرنده در فرایند آموزش و یادگیری است. لازمه تحقق چنین امری، کاربرد روش های آموزشی فعال در کلاس های راه دور است. روش آموزش چندرسانه ای از جمله روش های نوین و فعالی است، که به واسطه ارائه اطلاعات به شیوه های گوناگون (صوت، تصویر، ویدئو، انیمیشن و...)، تمامی حواس یادگیرندگان را در فرایند آموزش به کار می گیرد تا آنان را برای پیشرفت در امر یادگیری توانا سازد. یادگیرندگان، هنگام استفاده از چند رسانه ای، با بهره گیری از تعامل با محتوای آموزشی که این شیوه از آموزش جهت ایجاد یادگیری با خود به همراه می آورد، با انگیزه و مشتاق اند. روش آموزش چندرسانه ای به دانش آموزان برای رسیدن به یادگیری عمیق تر کمک می کند (مایر، ۲۰۰۳). جذابیت برنامه های چندرسانه ای بسیار زیاد است و از این کشش می توان در جهت ایجاد و حفظ انگیزه ی یادگیری در یادگیرندگان استفاده کرد (امیر تیموری، ۱۳۸۰). زیرا کاربرد چندرسانه ای ها از یکسو باعث جذب یادگیرنده شده، از سویی دیگر با امکانات متنوعی که برای یادگیرنده فراهم می آورد، تداوم یادگیری را تضمین می سازد (رضوی، ۱۳۸۶) و فراتر از آن یکی از پیامدهای کاربرد این روش، لذت بردن کاربر از محیط یادگیری است. فراخواندن چندین حس در فرایند آموزش سبب یادداری بیشتر مطالب برای دانش آموزان راه دور گشته و این امر به نوبه خود، انگیزه پیشرفت بیشتری را برای آنان به همراه می آورد (شیبانی و جاویدی، ۲۰۰۴). براساس آن چه گفته شد، استفاده از این شیوه نوین و فعال آموزشی (روش آموزش چندرسانه ای) در فرایند یاددهی - یادگیری نظام آموزش از راه دور، می تواند افق جدیدی در فرایند آموزشی کشور تلقی گردد.

¹ Learner - centered

² Sound

³ Image

⁴ Video

⁵ Animation

⁶ Sheybani & Javidi

بیان مساله:

در عصر حاضر با گذر از عصر صنعتی^۱ و ورود به عصر اطلاعات^۲ یا به گفته الوین تافلر عصر دانایی^۳، نیاز روز افزون بشر برای آموزش، متفاوت تر با آنچه که در گذشته مطرح بوده است احساس می شود (رفیع پور، گویا و خلیفه، ۱۳۸۲). به عبارتی دیگر، امروز در جامعه ای زندگی می کنیم که می توان آن را جامعه شتابنده خواند (محمدی شهناز، ۱۳۷۷). در این جامعه، یادگیری^۴ مرزهای فیزیکی را در هم شکسته و نظام های آموزشی دنیا با تقدم و تاخر دریافته اند که دیگر آموزش نمی تواند نباید محدودیت های زمانی و مکانی داشته باشد. از این روست که در عصر حاضر بحث نظام آموزش از راه دور^۵، به عنوان شیوه آموزشی نوینی که یادگیری فارغ از زمان و مکان را سبب خواهد شد، پا به منصفه ظهور گذارده است (سهرابی، ۱۳۸۴). یادگیرندگان این نظام آموزشی بیشتر افراد بزرگسالی هستند که دارای کار و خانواده می باشند. بنابراین این افراد باید زمان خود را برای خانواده و کارهایشان، زمان بیکاری و ساعت های مطالعه درس هایشان سازماندهی کنند (بالابان^۶، ۲۰۰۸). در این شیوه از آموزش به سبب ویژگی های خاص یادگیرندگان و جدایی یادگیرنده از یاددهنده (لیندر و مورفی^۷، ۲۰۰۱) تأکیدی بر ارتباط چهره به چهره^۸ بین دانش آموز و معلم نیست و دانش آموزان براساس اصل خودآموزی^۹ می توانند مربی خود باشند (صوفیان، ۱۳۸۴). البته ذکر این نکته ضروری است که این شیوه آموزشی نیامده است تا جایگزینی برای مدرسه باشد، بلکه فرصت دومی خواهد بود تا بازماندگان از تحصیل را پوشش دهد (صوفیان، ۱۳۸۳) و با کاهش حضور در کلاس های درس، تلفیق فناوری ها و روش های نوین آموزشی، فرصتی جدید و مکمل را فراهم سازد تا مخاطبان خود را با توجه به مقتضیات و شرایط خاص آن ها به سر منزل مقصود برساند.

همزمان با پیدایش این نظام آموزشی در اقصی نقاط جهان (از اوایل دهه ۱۸۰۰ م)، این شیوه از آموزش با عمر کمتر از سه دهه در کشور عزیزمان ایران، با هدف تحقق یادگیری فارغ از زمان و مکان و افزایش پوشش تحصیلی افراد بازمانده از تحصیل (واجب التعلیم و بزرگسال^{۱۰})، از سال تحصیلی ۱۳۸۳ تا کنون با اعتقاد به این که جلسات حضوری نه تنها فاصله فیزیکی میان یادگیرنده و یاددهنده را در فرایند آموزش از میان بر می دارد، بلکه به یادگیرندگان امکان می دهد تا اشکالات و ابهامات خود را در مورد دروس انتخابی رفع نمایند، به صورت نیمه حضوری و با تشکیل کلاس های محدود رفع اشکال، اقدام به ارائه آموزش از راه دور (به واسطه تاسیس مراکز آموزش از راه دور در داخل و خارج از کشور) به افراد علاقمند به ادامه تحصیل نموده است. (البته حضور در کلاس های این مراکز، برای دانش آموزان مراکز از راه دور اجباری نمی باشد) (محمدی شهناز، ۱۳۷۷)

اگر چه ویژگی های خاص یادگیرندگان آموزش از راه دور مانند دارا بودن سن بالا، سال ها دوری از روند آموزش رسمی، وجود مشکلات و مسائل خانوادگی، مشغله های ذهنی و دغدغه های فکری بسیار و ...، ایجاب می نماید که این نظام آموزشی از روش های آموزشی ای متناسب با نیازها و ویژگی های یادگیرندگان راه دور که مرتبط با موضوع آموزشی نیز باشد استفاده نماید، به

¹ industry century

² information century

³ knowledge century

⁴ learning

⁵ distance education system

⁶ Balaban

⁷ Linder & Morphy

⁸ face-to-face communication

⁹ independent study

¹⁰ adult

گونه ای که یادگیرنده را در فرایند یادگیری فعال ساخته و آموخته های غیررسمی و تجارب کسب شده وی را از اجتماع ، در سال های دوری از آموزش رسمی در فرایند یاددهی - یادگیری به کار گیرد ، روش های آموزشی متداول در کلاس های نظام آموزش سنتی (به ویژه روش آموزش سخنرانی) روش مرجع این نظام آموزشی نوین در مقطع آموزش متوسطه کشور ایران است. این در حالی است که نظام آموزش از راه دور ، مبتنی بر روش های چهار گانه (کتاب محور^۱ - دیداری و شنیداری^۲ - شبکه محور^۳) در اکثر کشورهای جهان، سبب پیدایش رویکردهای نوین آموزشی، حول محور آموزش تعاملی^۴ شده است (زیاء^۵، ۲۰۰۸). براین اساس، روش های سنتی آموزش مانند روش آموزش سخنرانی که در آن معلم متکلم وحده است و از پشت درهای بسته سخنرانی می کند، حجم زیادی از اطلاعات را به یکباره به ذهن یادگیرنده تزریق می نماید ، به دانش آموزان دستور می دهد و از آنان می خواهد تا از او با سکوتی تلخ پیروی کنند، امروز دیگر برای آموزش های از راه دور مفید و کارآمد نمی باشند (ابوبیکر و میدینساح^۶، ۲۰۰۷). به یقین با این گونه شیوه های آموزشی و تربیتی که حاصل و بازده نظام آموزشی "حافظه پرور" است، نمی توان افرادی جسور، کارآمد، متعهد و با انگیزه تربیت کرد که در آینده ، کارها را با عشق و ایمان انجام دهند و به هنگام برخورد با مشکلات ، شجاع و صبور باشند و بتوانند برای رفع موانع ، راه حل های مدبرانه و مبتکرانه ای بیابند (ینما، ۱۳۸۸).

شرایط کنونی حاکم بر فضای آموزشی نظام آموزش از راه دور نظیر حجم بالای اطلاعاتی که در طی یک ترم تحصیلی به دانش آموزان راه دور ارائه می گردد^۷، کمبود وقت کلاسی، عدم تسلط دبیران مراکز آموزش از راه دور به سواد رایانه ای^۸ جهت بکارگیری روش های فعال و نوین آموزشی از جمله روش آموزش چند رسانه ای، عدم وجود نگرش های مثبت جهت بکارگیری روش های نوین آموزشی در کلاس های راه دور در مقطع متوسطه سبب شده است، تا به رغم تنوع و گستردگی روش های آموزشی موجود در نظام آموزش از راه دور ایران ، معلمان این نظام، کماکان بر استفاده از روش های آموزش سنتی همچون روش آموزش سخنرانی اصرار بورزند. به عبارتی دیگر، نظام آموزش از راه دور فعلی کشور ما از نوع سنتی است که فرایند آموزشی در آن انفعالی و یکسویه است و آموزش در آن با استفاده از مواد چاپی تا حدی خود آموز، نوارهای دیداری - شنیداری و پخش برنامه های تلویزیونی، بدون در نظر گرفتن فعالیت های خاص یا تمرین های ضروری برای یادگیرندگان انجام می گیرد (ابراهیم زاده، ۱۳۸۶). این شیوه آموزشی علیرغم شکل ظاهری متفاوت با آموزش سنتی، مقاربت زیادی با روش آموزش سنتی دارد و بسیاری از عوامل و مولفه های اساسی موجود در فرایند آموزش و یادگیری خویش را از نظام آموزش سنتی به عاریت گرفته است ، اما در عین حال در طی برگزاری دوره های مختلف آموزشی در پایه های تحصیلی گوناگون این نظام، با فرایند یاددهی - یادگیری متفاوتی از کلاس های درس سنتی مواجه می شویم. در واقع فرایند یاددهی - یادگیری در این دو نظام باهم متفاوت است. یادگیری از راه دور، با توجه به مشخصه های یادگیرندگان این نظام، آن بخش از تعلیم و تربیت است که یادگیرندگان آن را برحسب نیازمندی های خود یاد گرفته ، درک نمایند ، به سهولت به یاد آورند و به کار گیرند. از سویی

¹ Book -based

² audio-visual

³ Internet - based

⁴ Interactive instruction

⁵ Ziya

⁶ Abu baker & Maidinsah

7- در نظام آموزش از راه دور کنونی رایج در مدارس متوسطه ایران به طور اعم و شهر تهران به طور اخص. دانش آموزان مراکز آموزش از راه دور مجاز می باشند طبق دلخواه خود درسی

را شروع و خاتمه دهند و می بایست هر یک از دروس انتخابی را در طول یک ترم تحصیلی به اتمام برسانند

⁸ Computer literacy